
BREXIT SONRASI AB-ÇİN İLİŞKİLERİ

30.06.2016

29.06.2016

AB Haber

İngilterenin ABden ayrılma kararı, yol açacağı siyasi ve ekonomik sonuçlar bakımından Asya-Pasifik bölgesinde de tartışılmaya devam ediyor.

İngilterenin Brexit olarak adlandırılan ve dünya genelinde şok etkisi yapan Avrupa Birliği üyeliğinden ayrılma kararı, bölgesel ve küresel ölçekteki muhtemel etkileriyle tartışılmaya devam ediyor. Küresel bağlamda dikkat çeken bölgelerin başında, hızla gelişmekte olan 13 ekonomiden 9una ev sahipliği yapan Asya-Pasifik bölgesi yer alıyor. Küresel bir ekonomi-politik meydan okumayla da dikkat çeken bölgenin en önemli aktörü olan Çinin, İngilterenin ABden ayrılma kararından nasıl etkileneceği, Brexitin Çin açısından ne türden bir sonuç veya sonuçlar silsilesi doğuracağı da tartışılan konular arasında.

Çinin AB ile ilişkileri ele alındığında, genel itibarıyla öncü güç olarak İngilterenin adını zikretmek gerekiyor. Şi Cinpingin devlet başkanlığıyla birlikte ekonomik anlamda giderek daha fazla küresel işbirliklerine açıldığı gözlenen Çinin, AB ile ilişkileri çerçevesinde, Başkanın geçen yıl Ekim ayında yaptığı Avrupa ziyareti hatırlanabilir. Bu gezinin önemli ayaklarından birini de İngilteredeki görüşmeler oluşturmıştı. Görüşmelerin dikkat çeken yönlerinden belki de birincisi, Çin hükümetinin 62 milyar dolarlık ticaret yatırım anlaşmasına imza atmasıydı. 2000-2015 yılları arasında Çinin Adaya doğrudan yatırımlarının 16.6 milyar dolar olduğu ve Çin şirketlerinin İngilterede büyük ölçekte 22 yatırımı olduğu hatırlandığında, son ziyaretle bunun önümüzdeki günlerde daha da artacağını sinyali verilmişti. Fakat bununla birlikte, 2015 yılı verilerine göre iki ülke arasındaki ticaret hacmi 78,5 milyar dolar civarında olmasına rağmen, İngiltere Çinin birincil ticaret ortağı konumunda değil.

Çin-AB ilişkilerinde yeni yol haritası

Dünyanın ikinci ve beşinci büyük ekonomilerine sahip olan Çin ile İngiltere arasındaki ilişki, salt iki ülke arasındaki bağla açıklanamaz. Çinin İngilteredeki varlığını, bu ülke üzerinden AB ile kurduğu ekonomik ve siyasi ilişkiler bağlamında değerlendirmek gerekiyor.

Belki bundan daha da çok İngiltere, Çin-AB ilişkilerindeki rolüyle yapısal bir özellik arz ediyor. Bugün gelinen noktada, Çin iş çevrelerinin halihazırda İngilteredeki varlıklarının geniş AB pazarında nasıl bir rol değişimine konu olacağı merak konusu. Çin ile İngiltere arasındaki bu görece güçlü bağın, tarihsel bir veçhesi de olduğu hatırlandığında, son gelişmeyle birlikte iki ülke ilişkilerinin büyük bir değişime konu olacağını düşünmek de gerçekçi olmayacak. Ancak yeni bir yol haritasının belirlenmesi için de gerekli adımların atılması beklenecek.

AB, Çin için vazgeçilmez bir ticari ortak

Tüm bu hususlar dikkate alındığında, İngilterenin ABden ayrılmasının Çindeki psikolojik etkileri kadar, pratikte de ticaret ve yatırımlar üzerinde zamana yayılan bir etkisi olacağı tahmin edilebilir. Öte yandan ABde dizginleri elinde tutan güçlerin açıklamalarından da anlaşıldığı üzere, İngilterenin Birlikten ayrılması, kendi haline bırakılacak bir süreç olmayacak. Çin açısından bakıldığında ise Pekinin bekle-gör politikasından ziyade, ilişkileri yerli yerine oturtma konusunda girişimlerde bulunmaya hazırlandığı görülüyor. Nitekim İngilterenin Birlikten tam anlamıyla kopmasının birkaç yıl gibi görece uzun bir zamana yayılacağı da hesaba katıldığında, İngiltereyi Birlikten ayırırken doğacak belirsizlikler karşısında, öncelikle Birliğin kendi içindeki ve akabinde ise AB ile Çin arasındaki ticaret ve yatırım ilişkilerinin yeniden yapılandırılması için bu sürenin yeterli olacağı öngörülebilir.

Cinpingin AB ziyaretinin arka planında Çinin, ABDnin öncülük ettiği Trans Pasifik İşbirliği Anlaşmasından (TPPA) kaynaklanan bir tür dışlanmışlık psikolojisi ve bunun doğuracağı ekonomik zaafların üstesinden gelinmesi bulunuyor. Bu çerçevede Çin yönetiminin, bir yandan tüketim ekonomisinin alabildiğine gelişme gösterdiği ve bunun körüklendiği iç piyasası, öte yandan ülkenin küresel ekonominin ikinci gücü olarak edindiği yeri koruma adına, liberal ekonominin kurallarına bağlılık konusunda sergileyeceği pragmatik tavır, Çin-AB ilişkilerinin de yeni döneme göre dizayn edilmesini sağlayacak.

Belirlenecek yeni yol haritasında ABnin taleplerinin dışında, Çinin agresif küresel yatırımcı rolünü İpek Yolu Kuşağı çerçevesinde Doğu ve Orta Avrupaya taşıma planının da kayda değer bir rolü olacaktır. Cinping belki de Çin için yüzyılın projesi olmaya aday Kara ve Deniz İpek Yolları Projesinin kara bölümünde, tüm imkanları sonuna kadar zorlama konusunda kararlılık sergileyecektir. ABdeki ekonomik koşulların da zorlamasıyla, Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinin bu sürece yeşil ışık yakmakta ipe un sermeyecekleri de tahmin edilebilir.

Bu çerçevede ele alınması gereken diğer bir konu ise mali yatırımlar: Çin para biriminin uluslararasılaştırılmasında Çin Halk Bankasının beş milyar yuanlık bono alımı, Çin Tarım Bankasının da bir milyar yuanlık ikili kur bono alımlarını Londra merkezli olarak gerçekleştirmesi, yeni dönemde Londranın bu rolünün yeni bir mali merkeze taşınmasını gerektirecek. Bu noktada Almanyanın en önemli aday konumunda olduğu söylenebilir.

İngiltere-Çin ilişkilerinde tarihi perspektif

İngiltere dendiğinde sadece Avrupa kıtasının batısında görece orta büyüklükte bir ada ülkesi anlaşılmaz. On altıncı yüzyılın sonlarında Hint Okyanusuna açılan İngilizlerin kurduğu Hindistan merkezli İngiliz Doğu Hint Şirkettinin, sadece dönemin İngilteresiyle değil, belki bundan daha çok Asyanın iki kadim medeniyeti olan Hindistan ve Çin arasındaki ticari faaliyeti organize eden yüzüyle ortaya konulması gerekir.

İngiliz Krallığının 1588 yılında İspanya Krallığı karşısında kazandığı deniz zaferi, İngilizlerin dönemin Hint Okyanusu merkezli sömürgecilik faaliyetlerinde etkin rol almasına yol açtı. Bugün adına Endonezya denilen ülkenin batısındaki Sumatra Adasını merkeze alarak başlayan ticari faaliyetlerinde zamanla tekstil ticaretinin öne çıkması, akabinde çay talebindeki artış, İngilizlerin önce Hindistanla ve hemen ardından Çinle var olan ticari ilişkilerine ivme kazandırdı. Bir ada ülkesi olan İngiltere, bu iki kadim coğrafya ve medeniyetle arasındaki ticari faaliyetleri Penang, Singapur ve Hong Kong Adaları bağlantılarıyla sağlarken, bu sürecin zorunlu bir yönelimi olarak, bölge siyasetini de şekillendirmekten geri kalmadı. O günlerden yakın geçmişe kalan en önemli bakiyelerden biri, Hong Kong yönetiminin 1997 yılına kadar İngilizlerin hakimiyetinde bulunmasıydı.

Ekonomik göstergeler ümitvar

Çinin gelişen bir ekonomi olması, iç tüketim mekanizmalarının ve orta sınıf yapılanmasının varlığı, tüketim ekonomisi, Hong Kong merkezli İngiliz kültürüne ve sporuna yönelik eğilimler gibi faktörler, İngilterenin Çinle ilişkilerinde ön açıcı hususlar olarak dikkat çekiyor. Çinin akademik araştırma, bilimsel eğilimler ve buluşlarda Batının standartlarını yakalama uğraşı, İngilterenin bu alanlardaki birikimlerinin de işlevselliğini artırıyor.

Bu anlamda iki ülke ticaretinin 2013 yılında 70 milyar doları bulması, ilişkilerin geldiği noktayı göstermesi bakımından önem taşıyor. Bu istatistiki veriyi İngiltere adına daha da değerli kılan, Çine yönelik ihracatın yüzde 15 düzeyinde artış göstermesi. Öte yandan Çinin çeşitli ülke ve bölgelere yönelik agresif yatırım atağında, İngilterenin önemli bir payının olduğuna da dikkat çekmek gerekiyor. Bu çerçevede Çinin 2005-2013 yılları arasında İngilteredeki yatırımları 18 milyar dolarken, bu rakamın önümüzdeki on yıllık süre zarfında 150 milyar doları bulacak olması, iki ülkenin kopmaz bir bağla birbirine kenetlendiğinin de göstergesi.

Çin-AB ilişkilerinde Almanya faktörü

Bugün gelineen noktada İngilterenin AB dışında kalması, Çin-AB ilişkilerinde sürdürülebilirlik sorununu gündeme getiriyor. Bununla birlikte küresel ekonomik yapılanmalar ve özelde Çinin liberal ekonomiye endekslenen duruşu, AB ile ilişkilerinde bir gerileme olmayacağının da göstergeleri. Öte yandan İngilterenin Birlikten ayrılışının ardından Almanya-Fransa ve İtalya devlet/hükümet başkanlarının verdiği tepkiler, ABnin ekonomik ve siyasi varlığının güçlendirilerek devamından yana olduklarını ortaya koyuyor.

Bu yöndeki kararlılık şüphesiz Çinle ilişkilerde de yankısını bulacaktır. Birliği ekonomik anlamda domine eden Almanya Şansölyesi Angela Merkelin, son on yılda Çine dokuz resmi ziyaret yapması, Almanya-Çin ilişkilerinin, iki ülke ilişkilerinin ötesinde AB ile bağlantısıyla birlikte ele alınmasını gerektiriyor. Bu anlamda Çinin İngiltere yatırımlarının, Almanya üzerinden devamlılığının sağlanabileceği düşünülebilir. Ancak bu durum Çin ile İngiltere arasındaki, kökleri zengin geleneksel ve tarihsel ilişkilerin durması anlamına da gelmeyecek. Aslında küresel ekonomide ulusaşırı şirketlerin varlığı, ekonomik değerlerin mobilizasyonu, İngiliz şirketler kadar Çin şirketlerinin de farklı kombinasyonlar geliştirebilmesine olanak tanıyacak. Kayda değer bir siyasi belirleyicilikten değil, aksine küresel ekonominin sağlıklı yürütülmesine matuf ABD öncülüğündeki bir üst tasarımdan bahsedilecek olursa, küresel ekonominin mimarlarının AByi de Çini de bu son gelişmeden ötürü mağdur etmeyeceği aşikar.

Kaynak/Source: